

Кожевнікова А.В.

аспірантка,

Сумський національний аграрний університет

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БЛОКЧЕЙН У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Розвиток інформаційних технологій у сучасному світі та перехід до цифровізації судової системи передбачає використання технологій штучного інтелекту. При цьому не можна оминати питання про безпеку електронних баз даних, що містять персональні дані учасників цивільного процесу та електронні матеріали цивільних справ.

Відповідно до Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні застосування технологій штучного інтелекту в забезпеченні інформаційної безпеки є одним із факторів, що сприятиме забезпеченню національних інтересів. Зокрема, у сфері інформаційної безпеки слід забезпечити створення захищеного національного інформаційного простору за допомогою технологій штучного інтелекту [1].

Щороку з'являються нові технології, які рухають наше суспільство та різні його сфери до прогресу. За останні роки можна виділити найпопулярнішу і важливу тенденцію, як поява криптовалют та блокчейна у нашому світі. Якщо про криптовалюту люди ще колись чули, і можливо навіть використовували електронні гроші, то про блокчейн знають не всі.

У сфері інформаційної безпеки електронного діловодства судових установ, блокчейн також може стати центральним засобом захисту цифрових документів та надати можливість використовувати сучасні електронні технології задля забезпечення правового захисту. Тому вважаємо, що вирішити питання забезпечення інформаційної безпеки у сфері правосуддя в цілому та у цивільному процесі зокрема дозволить саме технологія блокчейн.

Практика використання технології блокчейн у сферах, що передбачають реєстрацію, зберігання та обробку даних, демонструє значні переваги в порівнянні з традиційними інформаційними технологіями. Блокчейн забезпечує високоефективні механізми захисту цілісності та доступності інформації і дозволяє створювати повністю децентралізовані системи [2, с. 116].

Технологія блокчейн – це інформаційна система, що забезпечує зберігання даних із захистом їх від фальсифікації та втрати, а також передачу та перетворення даних усередині системи із збереженням їх достовірності. Захист даних досягається за допомогою: запису їх у ланцюжок криптографічних взаємопов'язаних блоків, децентралізованого зберігання копій ланцюжків та синхронізації ланцюжків за допомогою алгоритму. Тобто, блокчейн називається також і сам ланцюжок блоків. По своїй конструкції блокчейн може служити як відкрита розподілена система, яка контролюваним і постійним способом фіксує угоди між двома сторонами.

Китайська Народна Республіка у цьому напрямку активно впроваджує інноваційні інформаційно-телекомунікаційні технології у процес вирішення спорів. Так у Китаї судова система швидкими темпами просуває застосування електронних технологій у судових розглядах.

Вже з 2018 року інтернет-суди в Пекіні та Гуанчжоу ведуть в режимі онлайн подачу документів, подання доказів (за допомогою блокчейн для підтвердження автентичності доказів), судовий розгляд і винесення рішень [3, с. 171].

Китайські суди по всій країні почали співпрацювати з гігантськими технологічними компаніями для створення власних блокчейн-платформ, у тому числі «Судовий блокчейн» у Ханчжоу (вересень 2018 р.), «Balance Chain» у Пекіні (березень 2019 р.) та «Internet Legal Chain» у Гуанчжоу (квітень 2019 р.). У листопаді 2019 року оголошено про свою власну блокчейн-платформу для зберігання електронних файлів, «Єдину платформу судового блокчейну народного суду», яка націлена на охоплення юрисдикцій по всій країні [4, с. 39].

Блокчейн технології нині налічують 27 учасників, у тому числі 21 представницький суд із різних регіонів на всіх рівнях (від місцевих судів до судів міського рівня, обласних судів) та інші юридичні особи, такі як нотаріальні контори та центри судової експертизи. Кожен із цих членів містить електронну копію блокчейна та оснащений високошвидкісними серверами, пристроями зберігання даних та виділеною внутрішньою локальною мережею. Усі учасники застосовують ті самі правила для введення, збереження та вилучення електронних доказів з метою збереження тільки надійних та фіксованих даних. Технологічна компанія, що співпрацює, надає критично важливі технології, такі як електронний підпис, позначки розташування та часу, а також шифрування та дешифрування даних. Портали кінцевих користувачів, такі як програми

для смартфонів та веб-сайти, дозволяють будь-кому розміщувати електронні файли [4, с. 39–40]. Приклад Китаю підкреслює, що технологія блокчейн дозволяє судовій системі Китаю бути захищеною.

Набір різноманітних джерел даних та електронних документів та участь у процесах різних сторін висувають високі вимоги до якості інформації. Саме тому запропонований підхід щодо застосування технології блокчейн дозволить створити захищену інформаційну судову систему. Важлива перевага зберігання даних при застосуванні технології блокчейн – висока надійність, що виключає можливість втрати чи знищення. А використання сучасних сертифікованих алгоритмів криптографічного захисту дозволить надати юридичну значущість електронним даним цивільного процесу.

Технологія блокчейн спочатку визначає неможливість додавання фальшивого блоку або вилучення існуючого, оскільки це відразу буде видно у всій системі. Таким чином, не можна до структури додати те, чого там бути не повинно. При видаленні блоку система так само реагує зміну глобальної структури. Тому спроби несанкціонованого втручання практично виключені.

Отже, блокчейн можна визначити як базу даних з певними правилами побудови ланцюжків транзакцій та доступу до інформації, що виключає шахрайство. Основним принципом функціонування цієї технології є прозорість операцій, що здійснюються з неможливістю їх зміни особами, які не мають до неї санкціонованого доступу.

Використання технології блокчейн в цивільному процесі матиме змогу допомогти вирішити низку практичних проблем, серед яких виділяємо: забезпечення безпеки всіх персональних даних та електронних матеріалів справи, надійний захист при збереженні та передачі матеріалів цивільних справ з одного суду до іншого (наприклад, при оскарженні до апеляційного чи касаційного суду або при передачі за підсудністю). Тож блокчейн у судовій системі слугуватиме як певний механізм захисту від несанкціонованого доступу до електронних документів суду.

Особливо складною є ситуація, пов'язана з військовою агресією Російської Федерації проти України та введенням воєнного стану в Україні, яка вносить свої коригування у різні сфери суспільного життя, у тому числі й у судову систему. Однак навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану робота судів не може бути припинена. У випадку загрози здоров'ю, життю та безпеці відвідувачів та працівників суду здійснення судочинства певним судом може бути припинено до усунення

обставин, які зумовили небезпеку. У такому разі повинні бути розроблені рекомендації судам щодо порядку здійснення евакуаційних заходів та передачі справ. Йдеться саме про передачу з метою збереження паперових документів суду. Електронне діловодство суду зберігається на централізованому сервері, при пошкодженні якого буде неможливо зберегти його. Чудовою альтернативою стане технологія блокчейн, яка забезпечить зберігання даних із захистом їх від фальсифікації та втрати, а також передачу та перетворення даних усередині системи із збереженням їх достовірності.

В даний час діяльність судів спрямована на стабілізацію роботи, шляхом переходу на електронну форму взаємодії всіх учасників судового розгляду, активного впровадження сучасних технічних засобів у процес вирішення спорів.

Очевидно, що потрібно ще багато інтелектуальних, матеріальних, фінансових, часових витрат, перш ніж інноваційні пропозиції реалізуються в практичній діяльності судової системи України. Проте сучасні електронні технології в цивільному процесі на сьогоднішній день є життєвою необхідністю.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1556-р від 2 грудня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 03.05.2022).
2. Радейко Р.І. Особливості впровадження технології блокчейн у сфері публічних відносин України. *Часопис цивілістики*. Одеса, 2018. № 29. С. 112–118.
3. Richard Susskind. Online Courts and the Future of Justice. Oxford University Press. New York. United States of America. 2019. 347 p. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198838364.001.0001> (accessed 05 May 2022).
4. Zhuhao Wang. China's E-Justice Revolution. Published by the Bolch Judicial Institute at Duke Law. 2021 Duke University School of Law. Volume 105. Number 1. P. 37–47. URL: https://judicature.duke.edu/wp-content/uploads/2021/04/EJustice_Spring2021-1.pdf (accessed 07 May 2022).